

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

У статті розглядаються основні підходи до визначення ролі державного внутрішнього фінансового контролю в процесі управління державними фінансами та європейські моделі побудови системи контролю. Розглянуто сучасні тенденції та перспективи реформування державного внутрішнього фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: внутрішній державний фінансовий контроль, латинська модель, північноєвропейська модель, центральний підрозділ гармонізації, внутрішній аудит.

Постановка проблеми. В умовах повільного відновлення економічного зростання світової економіки та небезпеки розгортання другої хвилі світової фінансово-економічної кризи першочерговими завданнями залишаються мінімізація можливих негативних її наслідків та виведення економік країн світу на траєкторію впевненого, стійкого та збалансованого росту. Досягнення поставлених завдань значною мірою залежить від ефективності функціонування системи управління державними фінансами, яка має забезпечувати сталий економічний розвиток країни та гарантоване виконання соціальних зобов'язань перед громадянами.

Ефективність системи управління державними фінансами визначається збалансованим функціонуванням усіх її складових, дотриманням чинного законодавства, а також досягненням цілей державними установами у найбільш економічний, ефективний та результативний спосіб. З огляду на вище сказане, особливої актуальності набуває проблема ефективності використання ресурсів держави, у вирішенні якої державний внутрішній фінансовий контроль відіграє важливу роль.

Державний внутрішній фінансовий контроль (далі – ДВФК) наряду з не менш важливими складовими системи управління державними фінансами, такими як середньострокове бюджетне прогнозування, середньострокове бюджетне планування, програмно-цільовий метод, стратегічне планування на рівні міністерств, інших головних розпорядників бюджетних коштів; незалежний зовнішній фінансовий контроль; тощо, є дієвим інструментом досягнення поставлених цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема ефективності системи управління державними фінансами та продуктивності державної діяльності знайшла широке висвітлення у працях представників американської школи теорії державного управління, зокрема, В.Вільсона, Ф. Джойса, Д. Озборна, М. Хольцера та ін. Вагомим є внесок Роберта де Конінга, одного з ідеологів розробки та впровадження системи фінансового управління та контролю в державному секторі в країнах членах ЄС, яка була успішно впроваджена в Болгарії у 2006 році. Визначенню сутності системи державного внутрішнього фінансового контролю, а також її складових, етапів становлення та зарубіжного досвіду присвятили свої праці О.О. Чечуліна, І.О. Лютий, І.Я. Чугунов, В.М. Федоров, М.Г. Тимохін, В.Ю. Лещенко, М.Т. Білуха, Є.В. Мних, В.В. Глущенко, І.М. Іванова, М.І. Шутов, І.Б. Стефанюк та ін.

В. Вільсон, публікуючи есе "Наука державного управління" (1887 р.) та ряд інших праць, намагався прискорити розвиток державного управління шляхом вивчення "організації та методів роботи урядових установ", з метою наступного визначення "по-перше, того, що уряд спроможний належним чином виконати, та, по-друге, яким чином можливо досягти цілей з найбільшою можливою продуктивністю, та мінімально можливими витратами коштів чи енергії" [1].

Один із авторів опублікованої в США у 1993 році книги "Оновлення уряду" ("Reinventing Government") Девід Озборн згодом написав розділ книги Інституту прогресивної політики "Мандат на зміни", в якому містився заклик до встановлення у федеральному уряді системи бюджетування, орієнтованої на продуктивність, яка б змістила акцент з контролю над статтями бюджету на підвищення відповідальності менеджерів за досягнення результатів; розвитку критеріїв продуктивності для федеральних програм; бюджетування на основі результатів діяльності; винагороді агентств, котрі домоглися цих результатів. Книга також закликає до ревізії системи державної служби, скасування федеральних програм, які не досягли своєї мети, та запровадження бюджетування "орієнтованого на майбутнє". Кінцевою метою дослідження було перенесення акценту в процесі бюджетування з контролю за статтями бюджету і витратою грошей до концентрації уваги на досягненні результатів та економії грошей.

В країнах-членах ЄС у середині 1990-х років існували дві кардинально відмінні школи внутрішнього фінансового контролю:

Перша школа. Латинська модель (наполеонівський підхід, середземноморський підхід чи попередній контроль третьою стороною) була поширена у таких країнах, як Бельгія, Франція, Італія, Греція, Португалія, Іспанія, до 2000 року також використовувався Європейською Комісією. Характеризувалася централізованими функціями контролю, що здійснювалися окремими міністерствами, центральними органами влади або координувалися ними. Керівники приймаючи фінансові рішення, опиралися на служби централізованого контролю, як результат, концепція відповідальності керівника зовсім не дістала розвитку. Децентралізований внутрішній аудит не відіграв ніякої ролі, фінансовий аудит здійснювався послідовними фінансовими контролерами чи інспекторами, а незалежний системний аудит взагалі не існував. Латинський підхід поступово втрачає свої позиції, оскільки він вже не враховує сучасні міжнародні стандарти. Більшість країн-членів, які його використовували, вже провели чи планують провести реформи, розвиваючи відповідальність керівника та внутрішній аудит, відокремлюючи внутрішній аудит від інспектування та підпорядковуючи попередній фінансовий контроль під відповідальність керівника.

Друга школа. Північноєвропейська модель (підхід відповідального керівника) була впроваджена Європейською Комісією під час проведення реформи 2000 року. Друга школа розвивала різноманітні форми урядового корпоративного управління (системи, в яких урядові організації управляються та контролюються), у той же час керівник відповідав за свої (фінансові) рішення та результати управління, тому й ніс відповідальність за розвиток та покращення внутрішнього контролю. Для того, щоб керівник мав можливість прийняти на себе такі зобов'язання, йому необхідна та корисна підтримка внутрі-

шнього аудитора. Внутрішній аудитор оцінював, чи відповідали системи фінансового контролю та управління керівника міжнародним стандартам та вимогам нормативно-правових актів, доповідав відповідним чином керівництву та робив рекомендації щодо покращення систем. Даний підхід базувався на повній відповідальності керівника та незалежному внутрішньому аудиті [2, С.37 – 38].

Формулювання невіршених раніше частин загальної проблеми. В умовах змін, які сьогодні відбуваються в управлінні державними фінансами в Україні та більшості країн світу, корисним є вивчення зарубіжного досвіду організації ДВФК як важливого інструменту підвищення ефективності управління державними фінансами.

Групою експертів з Європейського Союзу та Світового банку одним із головних питань в рамках реалізації заходів з підвищення ефективності роботи системи управління державними фінансами України було визначено розвиток внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, що зосереджуватиме більшу увагу на удосконаленні механізмів контролю та ефективності [3].

Крім того, набуття Україною асоційованого членства в Європейському Союзі вимагає гармонізації організаційних засад внутрішнього контролю та аудиту в державних органах України у відповідності до міжнародно-визнаних стандартів та методик, а також найкращої практики ЄС у цій сфері. У даному контексті корисним є вивчення досвіду впровадження ДВФК країн, які вже приєдналися до європейського співтовариства.

Метою статті є вивчення зарубіжного досвіду становлення ДВФК як важливої складової системи управління державними фінансами, а також сучасних тенденцій його розвитку в Україні та зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з визначенням Лімської декларації керівних принципів контролю, прийнятої 1977 року на IX з'їзді ІНТОСАІ, "контроль є не самоціллю, а невід'ємною частиною регуляторної системи, мета якої полягає у своєчасному виявленні відхилень від прийнятих стандартів та порушень принципів, законності, ефективності та економії витрачання матеріальних ресурсів на ранніх етапах, що дозволяло б у кожному конкретному випадку вносити відповідні корективи, притягти винних до відповідальності, отримати відшкодування збитків та перешкодити або принаймні ускладнити повторення виявлених порушень у майбутньому." [4].

У країнах Європи державний внутрішній фінансовий контроль (далі – ДВФК) за останні 15 років був значно модернізований. В кінці 1990-х рр. Європейською Комісією було розроблено Концепцію ДВФК, яка сьогодні широко використовується країнами ЄС, а також країнами-претендентами, які прагнуть розвинути сучасні системи ДВФК. 3 травня 2004 року впровадження ДВФК отримало підтримку з боку Центральних підрозділів гармонізації (далі – ЦПГ), що були створені за сприяння Комісії з метою поширення нових стандартів ДВФК, покращення економічності, ефективності та результативності у сфері державних фінансів [2, С.11, 13].

Цікавим прикладом реалізації дієвих заходів щодо створення і розвитку ДВФК у відповідності до кращої практики країн-членів ЄС є досвід Хорватії. На першому етапі впровадження ДВФК, який тривав протягом 2003 – 2009 рр., в країні було розроблено стратегічну нормативно-правову базу (закони та підзаконні акти), що регулює сферу ДВФК. Так, у 2003 році парламент прийняв Закон про бюджет (в Україні – це Бюджетний кодекс), яким було запроваджено та визначено функціональність служб внутрішнього аудиту. У 2006 році було прийнято Закон про фінансовий контроль, який визначив методологію, відносини і обов'язки в рамках системи

внутрішнього фінансового контролю, компетенцію Міністерства фінансів та інших органів влади Хорватії у здійсненні ДВФК. Крім того, були розроблені та реалізовані три стратегічні плани розвитку ДВФК.

Наступним етапом розвитку ДВФК в Хорватії було затвердження четвертої Стратегії розвитку системи ДВФК на 2009 – 2011 роки, яка окреслювала подальші напрями її реформування. Якщо попередні стратегії були спрямовані саме на розробку законодавчого підґрунтя внутрішнього контролю та аудиту, то головна мета останньої – впровадження практичних інструментів для відповідального і прозорого управління державними коштами [5].

Поширеною практикою в європейських країнах є створення та діяльність Центральних підрозділів гармонізації (далі – ЦПГ), що по-суті є координаторами з впровадження ДВФК. Сьогодні більше половини країн ЄС мають ЦПГ, які забезпечують гармонізацію стандартів різних компонентів системи внутрішнього контролю установ бюджетної сфери, моніторинг загальної якості та результатів діяльності підрозділів, а також розробку та координацію заходів з підготовки внутрішніх аудиторів (наприклад, Фінляндія, Литва, Нідерланди, Португалія, Словенія, Угорщина, Хорватія). У більшості випадків такі спеціальні підрозділи входять до складу Міністерства фінансів, а іноді вони також дублюються незалежними консультативними радами або комітетами [6].

Окремої уваги заслуговує роль підрозділу гармонізації Угорщини щодо зовнішньої оцінки якості діяльності підрозділів внутрішнього аудиту. Враховуючи значну кількість бюджетних установ Угорщини (8000 – державних та 20000 – місцевого самоврядування), така оцінка здійснюється відповідно до розробленої методології, що базується на оцінці ризиків. Методологія оцінки якості має два інструменти: перший – анкетування (письмове опитування) керівників підрозділу внутрішнього аудиту, що проводиться за допомогою статистичної вибірки, другий – аналіз цих анкет та оцінка ризиків, що має наслідком відбір тих підрозділів внутрішнього аудиту, якість роботи яких необхідно оцінити (проаналізувати) більш детально. Впродовж усього процесу оцінки якості ЦПГ підтримує зворотній зв'язок з усіма керівниками підрозділів внутрішнього аудиту завдяки технічній можливості такого зв'язку (відповідного програмного забезпечення) та надає рекомендації в on-line режимі.

Користь від зовнішньої оцінки якості внутрішнього аудиту, що проводиться ЦПГ, безсумнівна для обох сторін: керівництву підрозділів внутрішнього аудиту вона дозволяє краще зрозуміти вимоги та удосконалити діяльність з внутрішнього аудиту, забезпечує зворотній зв'язок; для ЦПГ – зрозуміти практичну сторону впровадження розроблених ним регламентів (посібників, вказівок і т.д.), дає можливість визначити найкращу практику проведення внутрішнього аудиту та головне – надавати найбільш корисну та ефективну підтримку цієї діяльності (методологію – практичні вказівки та приклади, підручники тощо) [7].

Україна продовжує рух у напрямі реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю (далі – ДВФК) та поступової адаптації її до норм і правил ЄС, розпочатий ще у 2005 році з прийняттям Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року (розпорядження Кабміну від 24 травня 2005 р. № 158-р), в якій наголошується на підвищенні відповідальності та підзвітності керівників за управління фінансовими ресурсами держави [8].

Заходи щодо впровадження та розвитку ДВФК в Україні з технічної точки зору направлені на досягнення результатів бюджетної політики, а з іншої, і це головне, – на покращення рівня життя населення, інвестиційного

клімату, протидії корупції, збереження фінансових та матеріальних ресурсів. При цьому ДВФК відіграє основоположну роль, оскільки повинен здійснюватися на всіх стадіях бюджетного процесу, встановлювати розподіл повноважень і відповідальності між учасниками бюджетного процесу і найголовніше – попереджувати порушення, знаходити їх причини та усувати їх.

Сьогодні в Україні ще триває процес розробки нормативно-правової бази з питань ДВФК. Зокрема, за останні три роки було прийнято такі законодавчі та нормативно-правові акти:

- нова редакція Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 №2456-VI, якою встановлено основні засади організації та здійснення внутрішнього контролю, підзвітності і відповідальності керівників бюджетних установ, внутрішнього аудиту, а також контролю за їх станом; визначено відповідальність керівника бюджетної установи за організацію та здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у своїх закладах та підвідомчих бюджетних установах; встановлено повноваження Мінфіну щодо забезпечення дотримання бюджетного законодавства, визначення основних організаційно-методичних засад та надання оцінки функціонування систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту [9];

- постанова Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 (Офіційний вісник України, 2011 р., № 75, ст. 2799), якою затверджено Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

- Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затвердженого наказом Мінфіну від 29 вересня 2011 р. № 1217;

- Стандарти внутрішнього аудиту, затверджених наказом Мінфіну від 4 жовтня 2011 р. № 1247, тощо.

В Україні на період реформи до 2017 року функції ЦПГ виконує Департамент гармонізації державного внутрішнього фінансового контролю Державної фінансової інспекції України, на який покладено повноваження щодо підтримки ДВФК шляхом розробки рекомендацій, інструкцій, методик організації внутрішнього контролю та проведення внутрішнього аудиту, надання внутрішнім аудиторам консультацій з питань застосування нормативної бази у сфері внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, здійснення зовнішніх оцінок якості внутрішнього аудиту, організації та проведення навчальних заходів, у тому числі за підтримки міжнародних експертів, а також підготовки щорічних звітів про функціонування системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних установах тощо.

Водночас, незважаючи на певні здобутки у впровадженні ДВФК, залишаються невирішеними такі проблемні питання, як незацікавленість та необізнаність керівників у ДВФК, неповна методологічна база, низький професійний рівень внутрішніх аудиторів.

Розвиток системи ДВФК та інших складових системи управління державними фінансами є складним та довготривалим процесом, що обумовлює необхідність прийняття Стратегії розвитку системи управління державними фінансами з чітким визначенням завдань та заходів у коротко-, середньо- та довгостроковому періодах, відповідальних за виконання заходів, строку їх виконання, джерел фінансування, очікуваних результатів та індикаторів оцінки виконання заходів, а також можливих ризиків та шляхів їх нейтралізації.

Стратегія розвитку системи управління державними фінансами, яка була схвалена 1 серпня 2013 року на засіданні Кабінету Міністрів України (протокол засідання Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 47), є логічним продовженням процесу формування нормативно-правової бази ДВФК, розпочатого ще у 2005 році, а також враховує усі проблемні питання, що існують на сьогодні при розбудові внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

В Плані заходів щодо виконання Стратегії розвитку системи управління державними фінансами виділено два етапи реалізації напрямів розвитку ДВФК з чітким визначенням відповідальних за виконання заходів, строку їх виконання джерел фінансування, очікуваних результатів та індикаторів оцінки.

На першому етапі завдання (коротко-, середньострокового характеру) та заходи, необхідні для їх досягнення, мають бути виконані впродовж 2013 – 2014 років за наступними напрямами: 1) підтримка та розвиток внутрішнього контролю та діяльності внутрішнього аудиту; 2) відстеження проблем практичного впровадження нормативно-правової бази з внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, внесення відповідних змін до неї; 3) нормативно-правове та методологічне забезпечення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

На наступному другому етапі (довгострокового характеру) передбачено здійснення завдань та заходів впродовж 2015 – 2017 років за наступними напрямами: 1) продовження роботи щодо підтримки та розвитку внутрішнього контролю та діяльності з внутрішнього аудиту; 2) підготовка пропозицій щодо організаційно-структурних змін у Державна фінансова інспекція та Міністерство фінансів.

Висновки. Державний внутрішній фінансовий контроль є необхідним та дієвим інструментом досягнення поставлених цілей в сфері державного управління фінансами. Заходи щодо впровадження та розвитку ДВФК в Україні направлені на покращення рівня життя населення, інвестиційного клімату, досягнення результатів бюджетної політики, протидії корупції, збереження фінансових та матеріальних ресурсів. При цьому ДВФК має здійснюватися на всіх стадіях бюджетного процесу, встановлювати розподіл повноважень і відповідальності між учасниками бюджетного процесу і найголовніше – попереджувати порушення, знаходити їх причини та усувати їх.

Базовим принципом ДВФК є чітке розмежування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. При цьому керівник установи несе відповідальність за створення та функціонування належної системи внутрішнього контролю, досягнення мети діяльності установи у найбільш економічно обґрунтований спосіб.

Підвищення ролі внутрішнього контролю разом із впровадженням внутрішнього аудиту є запорукою покращення рівня державного управління в цілому та невід'ємною частиною реформи системи управління державними фінансами. Подальше удосконалення нормативно-правового регулювання ДВФК в Україні має здійснюватися з урахуванням законодавства ЄС та особливостей фінансово-економічної системи України. Реалізація вказаних заходів дозволить не тільки стати повноправним членом ЄС, але й побудувати ефективну систему ДВФК, що, у свою чергу, сприятиме проведенню реформ в системі управління державними фінансами.

Список використаних джерел:

1. Аникин А.В. Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1985. – 367 с.
2. Джей Шафритц Альберт Хайд Классики теории государственного управления: американская школа. – М., Издательство Московского университета, 2003. – 800 с.
3. Роберт де Конинг Государственный внутренний финансовый контроль / Роберт де Конинг. – Словения, 2007. – 336 с.

4. Україна. Звіт з ефективності управління державними фінансами. 2011 рік [Електронний ресурс] / Світовий банк. – 2012. – 102 с. – С. 13, 14. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2012/07/09/ukraine-public-finance-management-systems-needs-further-improvements>

5. Лимская декларация руководящих принципов контроля [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/604_001

6. Про результати робочого та пленарного засідань РЕМ ПАЛ у м. Будапешт (Угорщина) / Кабінет Міністрів України. – № 21-12/176. – 02.07.2012.

7. Compendium of the public internal control systems in the EU Member States 2012 / European Commission – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011 – 290 pp.

8. Про результати робочого та пленарного засідань РЕМ ПАЛ у м. Будапешт (Угорщина) / Кабінет Міністрів України. – № 21-12/176. – 02.07.2012.

9. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: Розпорядження Кабміну від 24 травня 2005 р. № 158-р [Електронний ресурс] / Верховна рада України [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80>

10. Бюджетний кодекс України: закон України № 2456-VI від 08.07.2010 [Електронний ресурс] / Верховна рада України [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Надійшла до редакції 23.12.13

П. Андреев, канд. экон. наук
Государственная финансовая инспекция Украины, Киев

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ВНУТРЕННЕГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ

В статье рассматриваются основные подходы к определению роли государственного внутреннего финансового контроля в процессе управления государственными финансами и европейские модели построения системы контроля. Рассмотрены современные тенденции и перспективы реформирования государственного внутреннего финансового контроля в Украине.

Ключевые слова: внутренний государственный финансовый контроль, латинская модель, северо-европейская модель, центральное подразделение гармонизации, внутренний аудит.

P. Andreev, PhD in Economics
State Financial Inspection of Ukraine, Kyiv

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF THE PUBLIC INTERNAL FINANCIAL CONTROL SYSTEM

Theoretical approaches to the definition of the public internal financial control role in the public financial management are studied. The article outlines the main european models of the public internal financial control. The current trends and perspectives of the public internal financial control reforming in Ukraine are underlined.

Keywords: internal public financial control, Latin model, Northern European model, the central unit of harmonization, internal audit.

УДК 343.74(477):658.012
JEL G18

З. Варналій, д-р экон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ,
З. Живко, канд. экон. наук, доц.
Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, Львів

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ В УДОСКОНАЛЕННІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ

В статті розглянуто ефективне вирішення завдань державної політики у сфері протидії рейдерству; зазначено, що державна політика щодо протидії рейдерству має сприяти реформуванню рейдерства у необхідну національній економіці форму активності та сформувати основу для інноваційного розвитку економіки.

Ключові слова: рейдерство, правоохоронні органи, право власності, Служба безпеки України, прокуратура, прибуток підприємств, сфери впливу, державне регулювання.

Постановка проблеми та актуальність. В Декларації про державний суверенітет, прийнятій Верховною Радою 16.07.1990 р., серед інших ключових пріоритетів, було проголошено, що Україна "забезпечує захист усіх форм власності" [1]. У відповідності до фактичного рівня рейдерства в нашій країні можна стверджувати, що цей принцип не виконується у повній мірі, а це своєю чергою, дає досить суттєві негативні наслідки. Тому питання ефективного вирішення завдань державної політики у сфері протидії рейдерству, взаємодія силових структур, органів контролю та нагляду у питаннях протидії, – сьогодні особливо актуальні та своєчасні.

Мета статті. Дослідити взаємодію різних державних інституцій та удосконалення законодавчого поля у протидії рейдерству.

Аналіз проведених раніше досліджень. Метою діяльності кожного суб'єкта господарської діяльності є отримання прибутку, однак досягнення цієї мети здійснюється різними шляхами. Неспроможність здійснити захист прав власності в Україні призвела до поширення нових схем її перерозподілу та протиправного заволодіння майном, відомий під загальною назвою "рейдерство". Про рівень загрози рейдерства свідчить той факт,

що найпоширенішими економічними злочинами в Україні є саме незаконне привласнення майна (73 % опитаних), а також корупція та хабарництво (60 %), що складає основу рейдерства [2]. Як зазначають автори [3], функцію створення єдиних конкурентних умов максимізації доходу, включаючи підтримання порядку у відносинах власності, суспільство історично делегує державі. Однак, остаточний розподіл прав власності стає залежним від розміру ресурсів, спрямованих на її придбання, через низку факторів, а саме: недобросовісну конкуренцію, зловживання службовим становищем, шахрайства тощо.

Ці негативні явища досліджувалися науковцями П.Берназ, О.Беліковим, Ю.Борисовим, О.Дічек, А. Ждановим, М.Живком, Д.Зеркаловим, М.Камликом, З. Левченко, І.Мазур, Г.Паламарчуком, О.Таращанською та ін. Зокрема, М.Живко зазначав, що держава повинна гарантувати таємницю на науково-технічні досягнення, розроблення нових технологій, інтелектуальну власність, "ноу-хау", в тому числі й комерційні таємниці. А вже безпосередньо підприємство має дбати про захист комерційної таємниці своєї фірми, технічне переоснащення охоронних систем та захисту від розповсюдження компрометуючої фірми чи її працівників інформації,